

Editoriaal

In dit Cahier zijn negen bijdragen opgenomen die de relatie tussen jongeren en politie vanuit verschillende perspectieven belichten. De eerste drie bijdragen focussen op de actoren en hun mogelijke percepties en opvattingen over elkaar. De auteurs proberen elk op hun manier meer inzicht te geven in de wijze waarop de politie aan de ene kant en de jongere aan de andere kant elkaar percipiëren en begrijpen, of zouden kunnen begrijpen.

Romy van den Heerik en Tessa van Charldorp, *werkzaam bij Taal & Communicatie, Vrije Universiteit, Amsterdam*, stellen zich de vraag welk beeld en welke opvattingen jongeren hebben over de politie. Uit analyse van online interacties tussen jongeren leiden ze af dat jongeren de ene keer positief zijn over de politie, politie wordt dan aanzien als beschermer van mensenrechten en je moet de gezagsdragers daarom met het nodige respect behandelen; de andere keer zijn jongeren negatief en vinden ze dat de politie niets voorstelt en vaak onrechtvaardig handelt. De auteurs besluiten dat er heel wat rolonduidelijkheid en dus ook verwarring over de politie aanwezig is bij jongeren. De bijdrage biedt een mooi inzicht in de grote verscheidenheid aan percepties bij jongeren over de politie, waarbij deze percepties allerm minst eenduidig blijken te zijn. Het artikel toont ook aan dat het internet heel wat methodologische uitdagingen en opportuniteiten bevat voor het (criminologisch) empirisch onderzoek.

Jenneke Christiaens, Mattias De Backer en Ann Evenepoel, *Onderzoeksgroep Crime & Society, Vrije Universiteit, Brussel*, besteden in hun bijdrage aandacht aan 'het spel' dat zich afspeelt tussen politie en jongeren in de publieke ruimte. Deze auteurs belichten op een eigenzinnige manier het verband tussen jongeren en de publieke ruimte, de betekenis die jongeren geven aan de publieke ruimte en de betekenis die de publieke ruimte geeft aan hen. Door te kijken naar de dagelijkse praktijken, naar wat zich afspeelt in de publieke ruimte, verschaffen ze ons meer inzicht in het aanwezige kat-en-muis-spel, het interactieproces, tussen politie en jongeren. Hierbij breken ze een lans voor meer aandacht voor de publieke ruimte als een 'vrijplaats' voor jongerenverzet, een plaats waar ruimte is voor protest, verzet en uiting van onenigheid door jongeren.

In het artikel van **Tijs Van Steenberghe**, *wetenschappelijk medewerker aan de vakgroep sociaal werk aan de HoGent*, **Didier Reynaert**, *lector sociaal werk aan de HoGent*, **Marleen Easton**, *hoofddocent aan de vakgroep publiek management aan de Universiteit Gent*, en **Rudi Roose**, *docent sociaal werk aan de Universiteit Gent*, worden de handelingspraktijken van de politie belicht. De onderzoekers verlenen ons meer inzicht in de dagelijkse politiepraktijk waarbij de grens met sociaal werk praktijken vervaagt. In hun analyse stellen ze vooral de aanwezigheid van een spanningsveld tussen hulp-en-recht centraal. Het onderzoeksteam onderzocht hoe het spanningsveld tussen hulp en recht zich voordoet in interventies van de politie ten aanzien van minderjarigen. In de politie zijn door de geschiedenis heen zeer geëigende jeugdzorgpraktijken ontstaan met een eigen logica en dynamiek, vaak sociale politiepraktijken genoemd. De onderzoekers stellen vast dat deze politiepraktijken zeer divers en complex zijn en zowel elementen van zorg (welzijnsgerichte benadering) als van controle (veiligheidsbenadering) bevatten en dit ook op verschillende niveaus. In hun artikel beschrijven ze hoe bepaalde accenten worden gelegd in de jeugdzorgpraktijken van de (sociale) politie. Ze stellen zich de

vraag wat het 'sociale' in sociale politie betekent aan de hand van de gehanteerde probleemdefiniëringen en de legitimering van interventies. Het is een pleidooi voor het erkennen van handelingsruimte en een oproep tot blijvend debat over de meest geschikte interventies in relatie tot concrete sociale problemen.

De volgende bijdragen behandelen instituties die jongeren vertegenwoordigen of beschermen en hun relatie en/of samenwerking met de politie. Alle bijdragen besteden daarbij aandacht aan het aanwezige spanningsveld tussen hulp en recht en pleiten ervoor om meer bruggen te bouwen in dit noodzakelijk partnerschap.

Eric Bervoets, *zelfstandig onderzoeker Bureau Bervoets*, staat stil bij de rol en de functie van frontlijnwerkers. Anders dan in België, stelt hij vast dat de politie zich grotendeels heeft teruggetrokken bij de bestrijding van jongerenoverlast, waardoor gemeenten in hun veiligheidsbeleid andere vormen van jongerenwerk hebben ontwikkeld, zogenaamde frontlijnwerkers. Aan de hand van vier casussen, die allen gericht zijn op het bestrijden van jongerenoverlast, onderzoekt hij welke rol deze frontlijnwerkers hebben bij de bestrijding van gemeentelijke overlast, hun positie in de veiligheidsketen en hun relatie met de politie.

In dezelfde lijn ligt het artikel van **Annelieke van Dijk en Jaap Noorda**, *beiden onderzoekers bij bureau Noorda en Co*. Hier vormt de samenwerking en de verstandhouding tussen jongerenwerk en de politie onderwerp van de bijdrage. Zij stellen vast dat de problemen tussen politie en jongeren de knelpunten in de werkverhouding tussen politie en professioneel jongerenwerk lijken te weerspiegelen. Net zoals Bervoets vaststelt zijn onvoldoende kennis over elkaars beroep, gebrek aan contact en vertrouwen (o.a. voor uitwisselen van informatie) en het ontbreken van duidelijke werkafspraken vaak oorzaken van de soms gebrekkige samenwerking.

Jacqueline Wientjes, *recherchepsycholoog en teamleider van Bureau Gedrag van de Politie Eenheid Oost Nederland*, **Ellen Harbers**, *recherchepsycholoog en criminoloog bij Bureau Gedrag Politie Eenheid Oost*, en **Sacha Sillekens**, *studente Research Master 'Social and Cultural Sciences' aan de Radboud Universiteit Nijmegen*, schrijven over vroegsignalisering, een belangrijk onderdeel van het jeugdbeleid dat vandaag bij de Nederlandse politie wordt gevoerd. Dit beleid is gericht op het voorkomen en vroegtijdig signaleren van zowel criminele carrières bij jongeren als het preventief optreden tegen omstandigheden die de veiligheid van de jongeren in gevaar kunnen brengen. Naast het uittekenen van een zeer gericht beleid, ontwikkelde de Nederlands politie daartoe ook heel wat instrumenten. Deze moeten dit vroegsignaleringsbeleid zo goed mogelijk ondersteunen. Voorbeelden daarvan zijn: ProKid, het Proces Verbaal Minderjarige (PVM) en het Landelijk Instrumentarium Jeugd Strafketen (LIJ).

De laatste drie bijdragen besteden heel specifiek aandacht aan de wijze waarop minderjarigen (jonger dan 18 jaar) bejegend worden in het Nederlandse en Belgische strafrechtssysteem. Daarbij wordt heel specifiek ingegaan op de rechtsbescherming van minderjarigen zoals voorzien in nationale en internationale regelgeving. Uit deze artikelen leiden we vooral af dat zowel de academische wereld als de politiepraktijk pleiten voor een aparte positie - en dus ook sterkere rechtsbescherming - van minderjarigen in deze eerste fase van de strafrechtsbedeling, m.n. tijdens het politieeel vooronderzoek en de opsporing.

Maartje Berger, *Juridisch medewerker Jeugdrecht Defence for Children – ECPAT Nederland*, en **Carrie van der Kroon**, *Projectmedewerker Jeugdrecht Defence for Children – ECPAT Nederland*, gaan na in welke mate de rechten van minderjarige verdachten reeds gewaarborgd worden in het Nederlandse strafrechtstelsel, meer specifiek de rechtspositie van de minderjarige tijdens het voorarrest in de politiecél. In hun bijdrage geven ze eerst een overzicht van de internationaal geldende normen ten aanzien van minderjarigen die worden verdacht, vervolgd of veroordeeld vanwege een strafbaar feit. Hierbij wordt gekeken hoe de Nederlandse wet, beleid en praktijk ten aanzien van het voorarrest van minderjarigen, zich verhouden tot het VN-Kinderrechtenverdrag. Uit hun onderzoek blijkt dat de rechtspositie van minderjarige verdachten in de politiecél, nauwelijks verschilt van die van volwassenen. Gedurende de inverzekeringstelling en bewaring (in België voorhechtenis genaamd) zijn grotendeels dezelfde regels en procedures van toepassing als op volwassen verdachten. Er wordt te weinig rekening gehouden met de leeftijd. Naar aanleiding van hun onderzoek zijn beleidsmaatregelen genomen om de rechtspositie van deze minderjarigen beter te waarborgen. Volgens auteurs is dit een goede ontwikkeling, maar is meer nodig om recht te doen aan de aparte positie van minderjarigen in het strafproces en hun situatie beter in lijn te brengen met het VN-Kinderrechtenverdrag, dat pleit voor een aparte positie van minderjarige verdachten in het strafprocesrecht.

Ook **Imke Rispens**, (*recherche*)psycholoog werkzaam als docent/gedragwetenschapper op de Politieacademie, en **Karina Dekens**, orthopedagoog en *recherche*psycholoog werkzaam als docent/gedragwetenschapper op de Politieacademie, pleiten voor een specifieke aanpak van minderjarige getuigen of verdachten tijdens het politieverhoor. Ter argumentatie schuiven ze naar voor dat het verhoren van minderjarigen bijzondere risico's met zich kan meebrengen voor de betrouwbaarheid van de verklaring. Om foute verklaringen of valse bekentenissen te vermijden moet daarom rekening gehouden worden, aldus de auteurs, met de specifieke kenmerken van minderjarigen, m.n. hun ontwikkeling, hun leeftijd, etc. In het artikel wordt nauwkeurig de Nederlandse politieverhoorpraktijk van het politieverhoor beschreven. Net als in België wordt er ook in Nederland een onderscheid gemaakt in de rechtspositie van minderjarige verdachten, slachtoffers en getuigen. En net als hun Belgische collega's (cf. *infra*) pleiten ze voor een meer gespecialiseerde opleiding en richtlijnen over het verhoren van minderjarigen.

In een volgende bijdrage schetsen **Brigitte De Clercq**, *Hoofdinspecteur bij de federale gerechtelijke politie Gent, coördinator & docente netwerk audiovisueel verhoor minderjarigen (TAM)*, en **Marc Bockstaele**, (*ere*) *hoofdcommissaris bij de federale gerechtelijke politie Gent, inhoudelijk coördinator van de Belgische cursussen verhoortechnieken*, hoe het er aan toe gaat bij de Belgische politie wanneer minderjarigen in contact komen met de politie. Zij geven aan dat er niets – met uitzondering van de Salduzwet – wettelijks bepaald is aangaande het verhoor van minderjarige verdachten. Dit in tegenstelling voor het verhoor van minderjarige slachtoffers of getuigen, waar wel heel specifieke rechtbeschermende regelgeving voorhanden is. Uit de bestaande wetgeving blijkt bovendien dat er ook verschillende juridische leeftijdsgrenzen gelden in het verhoren van minderjarigen. Hierbij is eenduidigheid veelal zoek. In hun bijdrage beschrijven ze duidelijk hoe een verhoor wordt opgebouwd en welke specifieke problemen er kunnen rijzen tijdens het verhoren van minderjarigen. Gelet op de leeftijd van de minderjarigen en hun ontwikkelingsstadium zouden, aldus de auteurs, politieverhoorders tijdens het verhoor veel meer aandacht moeten besteden aan hun taalgebruik, de wijze waarop ze vragen

stellen en hun eigen competenties. Volgens hen is immers niet iedereen in staat om een minderjarige te verhoren. Hoewel heel wat opleidingen bestaan voor het verhoren van minderjarige slachtoffers, blijkt dit niet het geval te zijn voor minderjarige verdachten. Zij pleiten daarom voor meer congruentie en duidelijkheid in de regelgeving en de inrichting van een specifieke opleiding voor het verhoor van minderjarige verdachten.

Sofie de Kimpe, Henk Ferwerda en Jaap Noorda¹
Gasteditoren

¹ Sofie De Kimpe is verbonden aan de onderzoeksgroep Crime & Society van de Vrije Universiteit Brussel. Henk Ferwerda is criminoloog, politieonderzoeker en directeur van Bureau Beke. Jaap Noorda is onderzoeker, verbonden aan Onderzoeksbureau Noorda en Co, een onafhankelijk bureau voor analyse en aanpak van maatschappelijke jeugdvragestukken.